

МРТВО СЛОВО ЗАКОНА



За 11 година постојања *Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама* поднета је 41 прекршајна пријава на територији целе Србије, иако се број изгреда мери хиљадама. Шта је улога МУП-а, због чега редарска служба није обучена и како зауставити узнемирујуће појаве хулиганизма – покушавају да одгонетну еминентни стручњаци из својих области.

Пише Александар ЈОКСИЋ

На модерну „Арену Сингидунум“ удобно се сместило 75.367 гледалаца. Финале фудбалске Лиге шампиона у Београду. Дуго прижељкиван спектакл. Публика ужива у најбољем европском фудбалу, овације, аплаузи потезима мајстора на терену... А онда, у 72. минути, бахати навијач прескаче ограду, јури ка фудбалерима „Реал Мадрида“ машући заставом, док се људи питају да ли је то могуће. Али, редари га стижу и одводе с терена, право код судије за прекршаје, који му на лицу места, у специјалној соби за преступнике, изриче трогодишњу забрану присуства спортским догађајима и приде кажњава са 2.000 евра.

Тако у замишљеном сценарију изгледа Србија 2045. У њој се насиље на спортским теренима не третира као свакодневна појава, већ случајност обавезно подложна казни, у њој обичан свет негодује ако неко упали бакљу или заподене навијачку песму у којој се чује псовка, а хулиганима је онемогућен прилаз стадиону, а камоли изазивање нереди.

Статистика – увреда за разум

Стварност је, три деценије раније, далеко од идеалне.

– На последњој конференцији ОЕБС-а предочено је да је од 2003. године, кад је донет *Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спорским приредбама*, прекршајна пријава за вршење насиља на подручју целе Србије, по свим спортовима, поднета против 41 лица. Вођење поступака тече споро, а према званичним подацима, од укупног броја кривичних пријава завршено је свега 4,6 одсто. То је изузетно мало – упозорава бивши полицијски генерал Миливој Мирков, комесар за безбедност Фудбалског савеза Србије.

Поједине процене показују да се тај број може мерити хиљадама изгреда само на годишњем нивоу. Разлоге узнемирујућег пораста насиља на фудбалским, кошаркашким, рукометним, често и утакмицама „мањих“ спортова ваља тражити у чињеници да су клубови по слову закона немоћни да заштите и себе и гледаоце.

– Наш *Закон* је у неким сегментима строжи од закона европских држава; проблем је његова непримењивост. Донет је у тренутку кад организатор није имао институционалног капацитета да га примени, па је дошло до апсурда да је организација утакмица била боља пре доношења *Закон*. Тада је о безбедности бринула полиција, а сада је тај део у надлежности клубова, који немају ни стручан кадар, ни обучену

редарску службу. Створио се вакуум, полиција се повукла са стадиона, организатор није успео да надомести њену улогу, што су вешто искористиле криминално-хулиганске групе, којима би требало да се позабаве државни органи.

Тешко је прецизно одредити тренутак у којем су хулигани осетили да су битни. Међутим, јавна је тајна да су они у форми навијача у тесној вези са клупским руководиоцима и да често имају и залеђину.

– Однос између клубова и хулигана или криминалних група назвао бих противприродним блудом који се једном за свагда мора прекинути. Само уколико се прописи буду примењивали стриктно и без изузетака, под условом да постоје технички системи контроле лица којима су изречене мере забране присуства спортском догађају, ако се поправи инфраструктура стадиона и дефинише шта је навијачка група, можемо да се надамо решењу проблема. Наравно, уз медијску пропаганду спорта као позитивне друштвене области – додаје Мирков.

И у тој тачки, замишљеној као извориште доброг, дисциплини која поспешује развој и тела и духа, крије се један од одговора на питање где и како насиље уопште настаје.

СЛУЧАЈ БОГДАНОВ БЕЗ ЕПИЛОГА ЧЕТИРИ ГОДИНЕ

Када је реч о насиљу на трибинама посебну пажњу привлачи случај Ивана Богданова, осумњиченог да је 2010. године изазвао прекид фудбалске утакмице Италија – Србија, а који се после четири године појавио на терену, тамо где му није место, на још једном сусрету који није завршен, против Албаније. Како је то могуће и ко је заказао у ланцу његовог кажњавања?

– Фудбалски савез је доставио држави све информације поводом догађаја у Ђенови. Не знам докле су стигли истражни органи, али је евидентно да то лице нема забрану присуства спортским приредбама. Нека мера му је изречена, али она није правноснажна, што значи као да није. Против Албаније је поново дошао на стадион, а кад смо тражили да нам се достави списак лица којима су изречене мере забране доласка на стадион, добили смо одговор да је Повереник за заштиту информација забранио доставу списка – уверава Миливој Мирков.

Клубови (не)стоје иза хулигана

– Феномен спорта заснива се на једној врсти агресије, од бацања копља у античко доба, до физичког насиља у америчком фудбалу, све до екстремних спортова, опасних по живот. Заједничка идеја јесте да се буде бољи од ривала, али се на тај начин истовремено изазива пажња гледалаца, који подражавају и понављају понашање спортиста. То је онда лако потпаљив фитиљ агресије који се преноси са актера на гледаоце. Отуда имамо примере да је један тренер певао скарадне песме и тиме несвесно креирао индуковано лудило међу навијачким масама. Други је, пак, користио језик мржње против функционера противничког клуба, што је извориште насиља за оне који њихове речи примају – објашњава Златко Николић, доктор социолошких наука са Института за криминологију и социолошка истраживања.

Појавне облике насиља на спортским теренима Николић назива „великим злом“ и истиче да ће се нација освестити само у случају да после-

дице буду фаталне, то

јест, како каже, ако нам се догоди „нови Хејсел“.

– Проблем се не може решити ако се иде један корак напред, а два назад. Или га решавамо одмах или га нећемо елиминисати никад. Spreма се велико зло и бојим се да смо превише времена изгубили, те да је сваки дан капитал у борби против пошести зване хулиганизам. Код нас је један од основних проблема што све прекршаје хулигана, од којих многи имају криминалан досије, плаћају – клубови! У тим скупинама налазе се набављачи пиротехнике, дилери дроге, чак и трговци децом, јер неки од њих имају проценте од трансфера спортиста. А на пут им се може стати само уколико се процесуирају одмах, као у Енглеској, а не да се чека по осам дана. Хулиганизам данас у Србији није девијантна појава, не-

КАКО РЕШИТИ ПРОБЛЕМ

Генерал Миливој Мирков наводи да је осим Стратегије спречавања насиља и недоличног понашања на спортским приредбама донет и Акциони план у којем су јасно прецизирани задаци у тој области. Најважнија је законодавна улога државе и њен институционални капацитет, а потребно је да постоји адекватна стадионска инфраструктура и да се усагласи начин поступања са лицима која врше насиље или су потенцијални извршиоци. Врло важну улогу имају и медији, посебно када је реч о осуђивању насиља, односно пропацирању спортских активности.

го занимање, које прећутно одобравају они који би требало да га елиминишу – истиче Николић.

С друге стране, у Фудбалском клубу „Партизан“, једном од наших најуспешнијих у последњој деценији, истичу да немају проблем са навијачима и да насиље које се повезује са њима не потпада под надлежност црно-белих.

– Сви инциденти у којима су, наводно, учествовали наши навијачи десили су се ван стадиона, а не на самом објекту – уверава Дарко Грубор, генерални секретар клуба из Хумске 1 и додаје – „Партизан“ има добру сарадњу са навијачима и уколико погледате уназад седам, осам година, они стварно нису направили ниједан испад током утакмице. Додуше, деси се да запале бакље, некад више, некад мање, а због тога ми плаћамо огромну цену. И то по два основа: држави на име прекршајних пријава, а Фудбалском савезу услед казни које нам изричу.

Грубор напомиње да је реч о милионским износима, па се може закључити да због навијачких испада, макар они и не били увек насилни, клубови по правилу испаштају.

– Код судије за прекршаје казне за паљење бакљи на нашем стадиону на

годишњем нивоу достижу суму од десет милиона динара. Исто је у „Црвеној звезди“, „Раду“, претпостављам и у Фудбалском савезу Србије, као организатору репрезентативних утакмица... Замишлите само шта бисмо могли да учинимо с тим новцем да не морамо да плаћамо казне због лоше организације утакмица. Вероватно да ангажујемо једног, за наше услове, одличног фудбалера. Бојим се, ипак, да закон није добар, јер ми као клуб не располажемо ниједним средством принуде којим бисмо зауставили евентуалног изгредника. Чак смо криви и у случају да се два лица по свађају и потуку на трибинама. Онда нам се пишу казне, сви се добро забављају, а ми плаћамо – каже функционер клуба из Хумске.

Потцењивање редарске службе

И Миливој Мирков и Дарко Грубор сложни су у оцени да би ситуација на спортским борилиштима могла да се упростоји уколико би постојала боља инфраструктура објеката, али и ако би се знало шта су права и обавезе редарске службе.

– Већина наших стадиона нема ни употребну дозволу, па ако би се прописи стриктно поштовали на већини њих не би смеле да се играју утакмице. Нема камера за праћење и то је један од разлога због којег имамо проблем да докажемо да је неко лице починило прекршај или кривично дело. Адвокати то вешто користе, што значи да проблем није ни до судова. Овако, на стадионима немамо чак ни просторије где би се лица привођала судији за прекршаје или јавном тужиоцу и била процесуирана на лицу места – наводи Мирков.

Фудбалски стадиони и кошаркашке хале постале су плодно тло за процват насиља, поред осталог и због чињенице да улога редарске службе није до краја дефинисана. На пример, Закон о редарској служби донет је прошле године, а још није почела обука редара.

– У Србији нема ни 1.000 људи обучених за посао редара, а „Партизану“ је, само по једној утакмици високог ризика, потребно 700, а „Звезди“ и до 1.000 редара. Имајући у виду укупан број утакмица и спортова, нашој земљи је неопходно између 4.000 и 5.000 професионално обучених редара. Чак се и њихова улога потцењује. Они чак немају ни могућност претреса, већ је тај део остављен приватном обезбеђењу, које још нема лиценцу за рад, што доводи до још једног апсурда, а испаштају клубови – опомиње Дарко Грубор. ■



ЕДУКАЦИЈА КАО ПРИОРИТЕТ

Председник Спортског савеза Србије Александар Шоштар истиче да је једно од решења ескалације насиља у спорту – едукација.

– То је неминован процес, а да би имао ефекта требало би почети од образовања деце – указивати им на позитивне примере, учити их да је навијање без вербалног, а камоли физичког насиља једино прихватљиво. Истовремено, треба им предочавати примере који нису пожељни, како би развојили добро од лошег понашања на спортским приредбама. То мора да нам буде приоритет – нагласио је Шоштар.

Прослављени ватерполиста, сада и у улози председника Ватерполо клуба „Партизан“ додаје да као друштво морамо да искоренимо насиље са стадиона, из хала, са базена...

– Тај процес захтева време, али то не значи да би, док едукујемо децу, требало да гледамо сцене насиља. Напротив, истовремено с процесом едукације морамо да поштујемо и законе и избацимо са спортских борилишта оне које праве неред. То је задатак свих нас у спортским организацијама, али и задатак државе. И убеђен сам да ћемо задатке државе да спроведемо. Круцијално је питање – како? Тако што ће се имплементирати Стратегија о борби против насиља и Акциони план по истом питању. Уз то, сви релевантни фактори, од клубова, савеза, полиције, тужилаштва и судства почеће да се баве овим проблемом. Јер, само заједно можемо да успемо – каже Шоштар.

